

УДК: 316.346.32-053.9:364

Бондаренко Н.О. к.пед. наук, доцент
Цубера Н.І. здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ СТАТУС ЛЮДИНИ ПОХИЛОГО ВІКУ В СУСПІЛЬСТВІ

У сучасному суспільстві питання соціального статусу людей похилого віку набуває особливої актуальності у зв'язку зі змінами демографічної ситуації, збільшенням тривалості життя, а також трансформаціями соціально-економічних умов. Люди старшого віку є важливою складовою соціальної структури, однак їхній статус часто виявляється вразливим через упередження, дискримінацію за віком, втрату економічної самостійності або соціальної ролі.

Соціальний статус осіб похилого віку формується під впливом цілого комплексу чинників — економічних, культурних, правових, сімейних, комунікативних. Важливу роль у цьому процесі відіграють рівень добробуту, можливості залучення до активного громадського життя, доступ до якісних медичних, соціальних і освітніх послуг, ставлення суспільства до старіння як соціального явища.

Дослідження соціальних факторів, що визначають становище людей похилого віку, дозволяє не лише краще зрозуміти механізми формування їхнього статусу, а й сприяти розробці ефективних соціальних програм,

спрямованих на забезпечення їх гідного життя, соціальної інтеграції та міжпоколінного діалогу.

Вітчизняні дослідники В. Мойсеєнко та О. Блинова зазначають, що в науковій літературі існує багато підходів до трактування соціального статусу: від його розгляду як структурної характеристики малої соціальної групи до аналізу статусу як критерію диференціації суспільства на великі соціальні класи. У контексті нашого дослідження цитата В. Мойсеєнко та О. Блинової набуває особливого значення, оскільки вона підкреслює багатовимірність соціального статусу, його динамічний характер та залежність від багатьох факторів [3].

Аналізуючи наукові підходи до розгляду соціального статусу у контексті нашого дослідження, можна зробити висновок, що соціальний статус людей похилого віку формується під впливом множинних факторів, включаючи економічні можливості, політичну активність, рівень соціальної підтримки та культурні традиції

Г. Гашковцова, в свою чергу, підкреслює, що люди похилого віку можуть сильно відрізнятися між собою за особистісними рисами, способом життя, цінностями, потребами і поглядами на старість [2, с. 292]. Вона зазначає, що різні погляди на старість зумовлені не лише генетичними факторами, але й соціалізацією, вихованням, освітою та життєвим досвідом.

Враховуючи ці зміни, соціальні фактори, що впливають на процес старіння, набувають особливої важливості. Серед них можна виділити медичні, психологічні та соціально-економічні аспекти, які взаємопов'язані та взаємодіють один з одним. Як зазначалося раніше, на старість і процес старіння суттєво впливають не лише фізіологічні зміни, але й соціальна складова — це відображається в таких аспектах, як соціальна підтримка, соціальні зв'язки, статус та роль людини в суспільстві, що визначають її можливості для адаптації та реалізації на цьому етапі життєвого шляху.

Соціальний статус літніх осіб є результатом взаємодії економічних, фізичних, сімейних, культурних та технологічних факторів. Забезпечення соціальної підтримки, доступ до медичних і соціальних послуг, покращення матеріального становища, зміна ставлення до старості в суспільстві, а також розвиток інформаційних технологій можуть сприяти підвищенню соціального статусу старших осіб. Важливим є розвиток політик, спрямованих на підтримку цієї категорії осіб, що дозволить створити умови для їх соціальної активності та інтеграції в сучасне суспільство [1].

Інтенсивне старіння населення, зростання кількості осіб похилого віку вимагає переосмислення традиційних підходів до організації соціального захисту, розробки нових методологічних концепцій та впровадження інноваційних механізмів підтримки цієї категорії громадян.

Аналізуючи наукові підходи до розгляду соціального статусу у контексті нашого дослідження, можна зробити висновок, що соціальний статус людей похилого віку формується під впливом множинних факторів, включаючи економічні можливості, політичну активність, рівень соціальної підтримки та

культурні традиції [2]. В умовах сучасного суспільства особи похилого віку нерідко стикаються зі зниженням свого соціального статусу через втрату професійної зайнятості, зміни у сімейних ролях та зменшення соціальних зв'язків. Це вимагає розробки ефективних соціальних програм, спрямованих на підтримку їхньої соціальної активності та інтеграції, що може компенсувати потенційні негативні наслідки статусних змін.

Р. Мертон, у свою чергу, класифікує ці статуси на дві основні категорії: набуті та отримані від народження. Статуси, що набуваються протягом життя індивіда, часто пов'язані з соціалізацією та самореалізацією особистості у відповідних соціальних умовах, в той час як статуси, отримані від народження, передбачають певну спадкову складову, таку як соціальне походження або родинна приналежність [5]. Цей поділ допомагає глибше зрозуміти, як різні соціальні фактори формують і регулюють соціальний статус індивіда в суспільстві.

Л. Орбан-Лембрик підкреслює, що соціальний статус включає не тільки позицію або соціальний ранг індивіда в групі, але й такі характеристики, як повага, симпатія, авторитет і престижність, що значною мірою визначають взаємодію особистості з іншими її членами [4, с. 366]. Вона акцентує на важливості соціального визнання та взаємних оцінок, які також впливають на соціальну динаміку і становище індивіда в соціальних системах. Таке розуміння соціального статусу є особливо важливим для соціальних працівників, оскільки воно дозволяє вивчати, як соціальні зв'язки та психологічні фактори впливають на інтеграцію індивідів у суспільство.

Отже, в ході дослідження визначено основні соціальні фактори, що визначають статус літніх людей. Встановлено, що найбільший вплив мають економічне становище, рівень освіти, доступ до медичних і соціальних послуг, стан здоров'я, родинні зв'язки, суспільне ставлення до старості та можливості для самореалізації. Економічна нестабільність, зниження рівня доходів, недостатній рівень пенсійного забезпечення та обмежений доступ до соціальних благ можуть негативно позначатися на соціальному статусі осіб похилого віку. Крім того, дискримінація за віковою ознакою та соціальна ізоляція також призводять до зниження рівня соціальної інтеграції літніх людей. Натомість активна участь у суспільному житті, підтримка з боку родини та громадськості, розвиток освітніх ініціатив та соціальних програм можуть сприяти підвищенню їхнього статусу та покращенню якості життя.

Список використаних джерел:

1. Гаркавенко Н. В., Собкова С. І. Соціальна психологія пізньої зрілості : навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.
2. Гашковцова Г. Феномен: похилий вік. 2-ге вид. Прага : Панорама, 2010. 365 с.
3. Мойсеєнко В. В., Блинова О. Є. Соціальний статус у контексті психологічних досліджень. Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі. матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9–10 квітня 2018 р. / редкол. : В. Л. Погребна, Н. В. Островська, І.

Ю. Тонкіх та ін. Дніпро: ЛІРА, 2018. С. 398-402 с. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6989/2.%20Мойсеєнко_тези%20Запоріжжя.pdf (дата звернення: 03.04.2025)

4. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2005. 448 с.

5. Merton, R. K. Social Theory and Social Structure. Free Press. 1968
URL: <https://archive.org/details/MertonSocialTheoryAndSocialStructure> (дата звернення: 03.04..2025)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту
(кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту)
Гуманітарно-педагогічний факультет
(кафедри соціальної роботи та реабілітації)
Purdue University (USA)
Fater Academy of India (India)
Національний університет «Запорізька політехніка»
НТУ «Дніпровська політехніка»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«РОЛЬ МОЛОДИ У РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ»**

**15-16 квітня 2025 р.
Київ, онлайн, Zoom**

Роль молоді у розвитку АПК України [Електронний ресурс]: зб. матеріалів ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 квітня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. 362 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

**КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОВЕДЕНА В РАМКАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОЄКТУ
МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ІНКЛЮЗІЇ В ЄС» ЗА ПІДТРИМКИ ЕРАЗМУС+,
101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету аграрного менеджменту
(протокол № 11 від 19 травня 2025 року)*

Збірник укладено за матеріалами ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Роль молоді у розвитку АПК України». Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

The collection is based on the materials of the V International Scientific and Practical Conference "The Role of Youth in the Development of AIC of Ukraine", conducted by the Faculty of Agrarian Management and the Faculty of Humanities and Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The content of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is designed for scientists, teachers, graduate students, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова);
Деліні М.М., д. екон. наук, професор; Прушківська Е. В., д. екон. наук, професор;
Сопівник І.В., д. пед. наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації;
Супрун Д.М., д. пед. наук, професор; Осадченко І.І., д. пед. наук, професор;
Власенко Т.О, к. екон. наук, доцент, звідувач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту;
Алексєєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Гаврилюк В.П. к.екон. наук, доцент;
Дергач А.В., к.наук з держ. упр., доцент; Лобунець Т.В., к. екон. наук, доцент;
Чемодуров О.М., к. екон. наук, доцент; Юзба В.О. к. екон. наук, доцент;
Прохорчук О.М., к. пед. наук, доцент; Тілікіна Н.В., к. екон.наук, доцент;
Мовчун С.В., к.екон.наук; Власенко К.О., к.пед.наук; Голева М.С., PhD, асистент;
Будегай В.А., асистент; Кендус Д.І., асистент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2025 © Автори, 2025